

Anvisning för att förebygga och förhindra legionella på särskilda boenden

Dokumenttyp	Version	Dokumentet gäller för	Datum för fastställande
Anvisning	2.1	Särskilda boenden inom äldreomsorg. Anvisningen omfattar berörda inom Socialförvaltningen, Kultur, fritid och teknikförvaltningen (KFT), Falkenbergs Bostads AB (FABO) samt privat utförare med helentreprenad.	2020-02-15
Revideringsansvarig		Revideringsintervall	Reviderad datum
MAS/MAR på Socialförvaltningen		Vartannat år	2023-06-15
Dokumentansvarig (funktion)		Uppföljningsansvarig och tidplan (se punkt 5)	Vid behov
MAS/MAR Beslut fattat av förvaltningschef Socialförvaltningen		MAS/MAR	

Innehåll

1. Syfte.....	2
2. Koppling till lagstiftning och andra styrdokument.....	2
3. Anvisning för att förebygga och förhindra legionella.....	2
Legionella.....	2
Duschslangar, strilar och kranar.....	3
Olämpliga vattensystem.....	3
Temperaturmätning.....	3
Vattenprovtagning för kontroll av legionellaförekomst.....	4
Åtgärd vid konstaterad förekomst av legionella.....	4
4. Definitioner och avgränsningar.....	4
5. Ansvar.....	4
6. Checklista för personal på boende.....	7

1. Syfte

Syftet med anvisningen är att förhindra legionellapåväxt samt upptäcka eventuell legionella i ett så tidigt stadium som möjligt.

2. Koppling till lagstiftning och andra styrdokument

Legionella är en anmälningspliktig och smittspårningspliktig sjukdom enligt smittskyddslagstiftningen.

Samhällets regler gällande legionella hittas i Plan och bygglagen, Smittskyddslagen, Arbetsmiljölagen och Miljöbalken.

Legionella i miljön – en kunskapssammanställning om hantering av smittrisker av Folkhälsomyndigheten

3. Anvisning för att förebygga och förhindra legionella

Legionella

Legionella är en naturlig sötvattenbakterie som även anpassat sig till människans moderna vattenmiljöer. Bakterierna förökar sig lättast i stillastående vatten och vid temperaturer mellan +20°C och +45°C. Bakterierna dör efter ett par minuter i 60-gradigt vatten och på några sekunder i 70-gradigt vatten.

Legionella kan förorsaka lunginflammation, även kallad legionärssjuka. Personer med nedsatt immunförsvar är speciellt mottagliga. Legionärssjuka yttrar sig som en lunginflammation med oftast

hög feber, huvudvärk, muskelvärk och ibland även diarré. Symtombilden kan vara svår att skilja från andra former av lunginflammation och dödligheten är relativt hög, 5-20 procent.

Bakterierna smittar huvudsakligen genom att transporteras i mycket små vattendroppar, så kallad aerosol, som andas in och når lungorna. Risken ökar ju mindre vattendropparna är. På ett särskilt boende är största risken för smitta i duschen. Smitta mellan personer förekommer inte. Det går bra att dricka vatten där legionellabakterier påvisats.

Duschslangar, strilar och kranar

- Duschslang bör inte vara längre än 1,5 meter alternativt "spiral" duschslang med tömningsventil som dränerar restvatten från duschslang och duschhandtag.
- Duschslang skall vara i utförande som hindrar ljusinsläpp, och vara försedd med duschhandtag med stril som ger grova vattenstrålar.
- Självstängande handdusch ska inte förekomma i vårdmiljö.
- Duschar som inte används, eller används mindre frekvent, genomspolas under minst 3 minuter och minst en gång/vecka. Vid genomspolningen skall termostatvredet vridas till högsta möjliga vattentemperatur (tryck in spärren på vredet). För att förhindra skållningsrisk vrid tillbaka vredet till normalläge efter genomförd spolning.
- Byte av duschslang och duschhandtag ska ske vart tredje år.

Olämpliga vattensystem

Bubbelbad och luftfuktare är utrustning som skapar vattenaerosol och bör därför inte förekomma i vårdmiljö. Om de förekommer ska man följa rutiner enligt leverantören och provtagningsscheman tas fram för den installationen. Ismaskiner har ett system som gynnar tillväxt av legionella och andra bakterier och ska inte användas.

Temperaturmätning

Temperaturmätning på utvalda tappställen ska ske vid stickprov minst två gånger/år eller med hjälp av kontinuerlig mätning på boendets samtliga avdelningar, av FABO/fastighetsansvarig på helentreprenad. Dokumentation av mätningen sker av FABO/fastighetsansvarig för privat utförare med helentreprenad och sparas i tre år.

Vattentemperaturen ska uppnå minst +50°C vid tappställe. Kallvattentemperaturen vid tappställe skall inte överstiga +18°C efter spolning.

Vid fynd av temperaturer under +50°C vid tappställen, när stickprov genomförs, ska kontroll av varmvattensystemet utföras och efter åtgärd ska nya mätningar utföras samt legionellaprov tas.

Vid kontinuerlig temperaturmätning görs åtgärd och legionellaprov om avvikande temperatur konstaterats oavbrutet under 24 timmar eller om det varit flera avvikande temperaturer under 30 dagar.

Vid avvikande resultat av temperaturmätningen enligt ovan ska mätningen delges MAS, som förmedlar till enhetschefer på boenden. Sammanfattande temperaturrapport/temperaturkurva av kontinuerlig mätning delges MAS en gång/år.

Vattenprovtagning för kontroll av legionellaförekomst

Provtagning för kontroll av legionellaförekomst ska ske en gång/år under hösten på särskilda boenden, av FABO/fastighetsansvarig på helentreprenad.

Provtagningen utförs enligt instruktion från valt laboratorium. Provtagningen bör ge en representativ bild över vattensystemet. Enhetens (boendets) namn och aktuella rumsnummer anges på provtagningsprotokollet. Provsvarat delges MAS, som informerar berörd enhetschef. Dokumentation förs av den som beställt provet och sparas i tre år.

Provtagning av FABO/driftsansvarig på helentreprenad kan även bli aktuellt vid andra tillfällen som enhetschef påtalar eller då handlingsplan, vid upptäckt förekomst, kräver ytterligare provtagning. Till exempel om inte lägenheter spolats igenom en gång/vecka enligt rutin. Dagen före provtagning av ej veckospolad dusch, gör provtagaren en genomspolning av duschen – så kallt vatten som möjligt minst 15 min och därefter så varmt vatten som möjligt i 20 min. Därefter ingen spolning tills dagen efter när prov tas på ospolat respektive spolat vatten för analys.

Åtgärd vid konstaterad förekomst av legionella

- Driftsorganisationen, fastighetsägaren och verksamheten upprättar och skriver handlingsplan och delger sedan MAS. I handlingsplanen skall ingå bland annat restriktioner kring användning av duschar samt hur berörda hyresgäster skall informeras och av vem. Bedömning av parterna skall göras vid varje nytt provsvar.
- FABO kontaktar Miljö- och hälsa vid förekomst av legionella.
- Driftsorganisation och verksamhet bedömer behov av legionellafilter till duschhandtagen. Driftsorganisation ansvarar för beställning.

Om en brukare insjuknar i misstänkt legionella ska denne provtas. Ansvarig sjuksköterska kontaktar ansvarig läkare. Smittspårning via vårdhygien ska alltid ske vid påvisat fall av legionella hos brukare.

4. Definitioner och avgränsningar

Anvisningen omfattar berörda inom Socialförvaltningen, Kultur, fritid och teknikförvaltningen (KFT), Falkenbergs Bostads AB (FABO) samt privat utförare med helentreprenad.

Detta dokument gäller för tappkallvatten och tappvarmvatten och nämns i texten som kallvatten och varmvatten.

5. Ansvar

Omsorgspersonal

- Följa checklistan för hantering av duschar.

Sjuksköterska

- Vid misstanke om legionella hos brukare tas kontakt med patientansvarig läkare för provtagning samt eventuell smittspårning.
- Meddelar MAS att smittspårning är inledd.
-

Enhetschef särskilt boende

- Anvisningen är känd bland personalen och säkerställa att anvisningen/checklistan följs. Och att en lokal rutin kan förekomma för att säkerställa genomspolning av duschar.
- Rapportera till fastighetsansvarig vid misstänkt felaktig vattentemperatur. Detsamma gäller om vattentrycket upplevs vara för lågt.
- Kontakta FABO (för kommunens fastigheter) eller driftsansvarig för helentreprenad (Dals ängar) för legionellprovtagning vid behov av extra provtagning (exempelvis då en dusch inte spolats igenom en gång/vecka enligt rutin).

Driftorganisation (FABO/ helentreprenad Dalsängar)

- Kontrollera temperatur, lägst 55°C och högst 60°C på utgående varmvatten.
- Kontrollera temperatur, lägst 50°C på varmvattencirkulationssystemet returledning samt lägst 50°C på samtliga slingor för varmvattencirkulation.
- Kontrollera temperatur, högst 18°C vid kallvattencirkulationssystem.
- Kall- och varmvattencirkulationssystemet fungerar enligt punkterna ovan.
- Regelbundna stickprov eller kontinuerliga temperaturmätningar vid tappställen, enligt avsnitt "Temperaturmätning" ovan.
- Beställa och utföra vattenprov för legionella när de halvårsvisa/kontinuerliga temperaturmätningarna av tappvatten visar avvikelser enligt avsnitt Temperaturmätning ovan.
- Beställa och genomföra regelbundna vattenprover för legionella enligt avsnitt Vattenprovtagning ovan.
- Beställa och genomföra vattenprov när enhetschef påtalar behov, till exempel när en dusch inte spolats enligt rutin.
- Beställa och utföra regelbundet utbyte av duschslangar/munstycken enligt avsnitt Duschslangar, strilar och kranar ovan.
- Meddela MAS om resultat av de halvårsvisa/kontinuerliga temperaturmätningar av tappvatten avviker. Delge MAS årlig sammanfattning av temperaturmätningarna.
- Meddela MAS svar på vattenprover för legionella.
- Informera Miljö och hälsa vid förekomst av legionella.
- Ansvara för att ta fram handlingsplan tillsammans med fastighetsägaren, MAS, enhetschef och Vårdhygien Halland när det finns tillväxt av legionella.

Fastighetsägare (KFT, FABO samt helentreprenör Dals ängar)

- Vid nybyggnation/renovering följa gällande lagkrav för vattensystems uppbyggnad och säkerställa att det inte byggs vattensystem med riskkonstruktion för legionella.
- Åtgärda fel/brister på kall- och varmvattencirkulationssystemet som gör att temperaturer inte går att hålla enligt krav ovan.
- Delta i arbetet med att ta fram handlingsplan vid påvisad förekomst av legionella.
- Meddela alla hyresgäster i en fastighet om legionella påvisats.
- Upprätta en provtagningsplan för varje Särskilt boende.

MAS (medicinskt ansvarig sjuksköterska)

- Ansvarar för information till socialförvaltningens ledning vid förekomst av legionella.
- Ansvarar för att delge enhetschefer resultatet av den årliga legionella-mätningen samt avvikande resultat av temperaturmätning.
- Ansvarar för att meddela Vårdhygien Halland om att smittspårning inletts när legionella påvisats hos brukare.

6. Checklista för personal på boende

- Förbered inför varje dusch av brukare (innan brukaren är med i duschutrymmet)
 - höj termostaten till högsta temperaturen
 - låt vattnet spola i minst 3 min
 - sänk termostaten till önskad temperatur
- Töm ur vatten från duschslangen innan duschmunstycket hängs upp. Häng upp duschmunstycket högst upp efter avslutad dusch.
När det är spiralslang med tömningsventil installerad, kontrollera att vatten rinner ut från tömningsventil.
- Informera chef vid misstänkt felaktig temperatur i kranarna eller om vattentrycket upplevs annorlunda.
 - Vattentemperaturen ska uppnå minst +50°C och kallvattentemperaturen skall inte överstiga +18°C efter spolning.
- Samtliga duschar (även personalduschar) som inte används, eller används mindre ofta ska genomspolas under minst 3 minuter och minst 1 gång/vecka.
 - Vid genomspolningen skall termostattvredet vridas till högsta möjliga vattentemperatur (tryck in spärren på vredet). För att förhindra skållningsrisk vrid tillbaka vredet till normalläge efter genomförd spolning.

Björkhaga

För Björkhaga gäller, på grund av ett större och äldre rörsystem, att man behöver spola igenom en större mängd vatten. Därför ska man på Björkhaga spola igenom en kran i varje lägenhet, t ex i badrummen, minst 2 gånger i veckan, 15-20 sek med normaltempererat vatten, utöver den vanliga användningen.